

**დღემდე უცნობი წყაროები თბილისის
კათოლიკეთა საეპისკოპოსოსა და მისი
ეპისკოპოსის – ქრისტეფორე ორბელიანის
შესახებ**

**ON HITHERTO UNKNOWN SOURCES ABOUT THE
CATHOLICOSATE OF TBILISI AND ITS BISHOP
– CHRISTOPHER ORBELIANI**

მურმან პაპაშვილი
Murman Papashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: თბილისი; კათოლიკე; ეპისკოპოსი;
ქრისტეფორე ორბელიანი

Keywords: Georgia; Catholicism; Bishops; Christephore Orbeliani

ისტორიოგრაფიაში მეტ-ნაკლებად დაზუსტებულია, რომ თბილისში 1329 წელს დაარსებულმა კათოლიკეთა საეპისკოპოსომ 1510 წლამდე იარსება. ცნობილია ამ საეპისკოპოსოს 13 ეპისკოპოსი და ასე თუ ისე მათი მმართველობის წლები. ისინი სხვადასხვა ორდენის წევრები და წარმოშობით უცხოელები იყვნენ. მომდევნო საუკუნეებში, ვიდრე 1736 წლამდე, არ გაგვაჩნია არანაირი ცნობა თბილისის კათოლიკეთა საეპისკოპოსოს არსებობისა და, ცხადია, მისი ეპისკოპოსის თაობაზე.

დღემდე უცნობი წყაროების (ვატიკანის არქივიდან) საფუძველზე ირკვევა, რომ აღმოსავლეთ საქართველოში ყიზილბაშობის დროს (1735-1744) ნადირ შაჰის მიერ გატარებული საგადასახადო და რეპრესიული პოლიტიკა მძიმედ დააწვა მოსახლეობის ყველა ფენასთან ერთად კათოლიკე მისიონერებსაც. ამას დაერთო ნადირ შაჰის ანტიკათოლიკური პოლიტიკა, რამაც ქართველ კათოლიკეებს უმძიმესი პირობები შეუქმნა. ასეთ ვითარებაში ჩანს, რომ 1736 წელს თბილისის ყველა კათოლიკეს თხოვნის საფუძველზე ანტიოქიისა და მთელი აღმოსავლეთის მელექიტთა პირველმა უნიატმა პატრიარქმა, კირილე IV (1724-1759), თბილისის ქართული ტიპიკონის მქონე კათოლიკეთა ეპისკოპოსად დაადგინა ქრისტეფორე ორბელიანი.

ხსენებული წყაროების თანახმად, ქრისტეფორე ორბელიანი იყო წმ. ბასილის ორდენის წევრი და მან, როგორც მართლმადიდებელმა მღვდელმა, კათოლიკობა მიიღო 1725 წლის წინა ხანებში. ამ ღირსეულ მოძღვარს დიდი პატივისცემა და ავტორიტეტი ჰქონდა მოხვეჭილი ორივე კონფესიის სასულიერო წრეებსა და მრევლში. ამის წყალობით იმ ვითარებაში, როცა თბილისში კათოლიკეებს მძიმე ჟამი ედგათ, ქრისტეფორე ორბელიანი ანტიოქიის უნიატმა პატრიარქმა, ქართველ კათოლიკეთა თხოვნის საფუძველზე, თბილისის ქართული ტიპიკონის მქონე კათოლიკეთა ეპისკოპოსად დაადგინა, რაც წმინდა ტახტისათვის, უნდა ვიგულისხმოთ, მისაღები აღმოჩნდა.

ამდენად, 1510 წლის შემდეგ, ეს იყო პირველი შემთხვევა, როცა თბილისში ქართული ტიპიკონის მქონე კათოლიკეთა საეპისკოპოსოსა და მის ეპისკოპოს, წარმოშობით ქართველ კათოლიკეს, ქრისტეფორე ორბელიანს, ვხედავთ. ეს უკანასკნელი, ამავე წყაროების თანახმად, კონსტანტინოპოლში 1725-1739 წლებში დაკავებულმა საქართველოს პატრიარქმა დომენტი IV-მ თავის ვიკარად

დანიშნა და ის ამ მოვალეობას 1737-1739 წლებში ასრულებდა, რაც სრულიად უპრეცედენტო შემთხვევა იყო. ირკვევა, რომ ქვეყანაში არსებული მძიმე განსაცდელის ჟამს კონფესიურმა განსხვავებებმა უკანა გადაიწია და ნადირ შაჰის წინაშე რომის პაპის შუამავლობა მდგომარეობის შესამსუბუქებლად ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიისა და კათოლიკეთა საეპისკოპოსოს კონსოლიდაციის ფაქტორად იქცა.

ლიტერატურა:

Archivio della SCPF, fondo, "Georgia", 1708-1760. V.2 ff. 341r-342r.

It is more or less specified in historiography that the Catholic episcopate which was established in 1329 existed until 1510. There are known 13 bishops of the episcopate and their years of governance one way or the other. They were the members of different orders and foreigners by their origin. In subsequent centuries, till 1736, we do not have any information on the existence of the Catholic episcopate of Tbilisi and nothing is known about its bishop. On the basis of the hitherto unknown sources (from Vatican Archive) is investigated that in the period of Kizilbash rule (1735-1744) in Eastern Georgia the tax and repressive policy enforced by Nadir Shah pressed hard with classes of people Catholic missionaries as well. In addition to this, Nadir Shah's anti Catholic policy, which created hardest conditions to Georgian Catholics. Under the circumstances it seems that on the basis of the request of all Catholics of Tbilisi in 1736 Patriarch of Antioch and the first Uniate of All the East Cyril IV (1724-1759) established Christophore Orbeliani as the bishop of Tbilisi of Catholics having a Georgian typicon.

In accordance with the above-mentioned sources, Christophore Orbeliani was a member of the Order of Saint Basil the Great and he, as an Orthodox Priest, converted to Catholicism in previous ages of 1725. This worthy confessor obtained a great honour and authority in ecclesiastical circles and parish of both confessions. Thanks to this, under the circumstances where Catholics had hard times in Tbilisi, on the basis of the request of

Georgian Catholics, Uniate Patriarch of Antioch established Christephore Orbeliani as a bishop of Catholics having a Georgian typicon that we should imply to be found acceptable for Holy Throne.

Thus, after 1510, it was the first occasion when we see the Catholic episcopate having a Georgian typicon and its bishop, by one's origin a Georgian Catholic, Christephore Orbeliani. The latter, in accord with the same sources, was appointed as one's vicar by the Patriarch Domenti IV of Georgia hindered in Constantinople in 1725-1739, and he performed the duty in 1737-1739 that was absolutely an unprecedented event. It is being established that at the time of the ordeal in the country, confessional differences were sent to the background and the intermediation of the pope of Rome before Nadir Shah to facilitate the condition became the factor of consolidation between the Orthodox Church of Georgia and the episcopate of the Catholic Church.

References:

Archivio della SCPF, fondo, "Georgia", 1708-1760. V.2 ff. 341r-342r.